

Svenska skolan borde pröva shared reading!

Henrik Wig (basiliken.se)

Att läsförmågan hos svenska barn och ungdomar sedan lång tid befinner sig i fritt fall är oomtvistat. Svenska elever läser bara om de måste – om ens då – och många har, när de kommer till högstadiet, aldrig tagit sig igenom en hel bok. Den mörka bilden finns belagd i flera rapporter (till exempel en rykande färsk från Skolinspektionen), men utvecklingen bekräftar också av enskilda pedagoger; de texter jag som lärare i svenska och filosofi använde på 90-talet är på tok för svåra för dagens gymnasister.

Rapporterna visar inte bara att skolungdomar läser för lite och för dåligt. De visar också att skolan inte förmår att göra något åt saken, trots att man från lärarhåll högljutt predikar att läsning ligger till grund för såväl akademisk framgång som en fungerande demokrati. Eleverna fortsätter ändå gladeligen att tik-toka, titta på videosnuttar och konsumera TV-serier en masse hellre än att öppna en bok. Det går att förstå.

Finns det då inget skolan kan ta sig för? Måste man förlita sig på olika instrumentella argument för läsning? Går det inte att väcka den djupt slumrande "läslusten"? Jo då, man kan börja närma sig skönlitteratur på ett annat sätt. Även om det finns undantag, domineras skolan idag av ett akademiskt sätt att möta litteratur. Eleverna förväntas analysera böckerna med avseende på tematik, motiv och idéhistorisk och samhällsrelig kontext, peka ut retoriska figurer och lyfta fram tidsmarkörer. Mindre barn ska ofta prompt lära sig något av läsningen: räkna, stava eller vara snälla mot varandra. Få elever kommer, oavsett ålder, att på detta sätt upptäcka läsandets glädje. Men det finns alternativ: shared reading, eller "delad läsning", som det ibland heter på svenska.

Shared reading är en engelsk metod som är skraddarsydd för att passa alla, vana som ovana läsare, små som stora. Metoden är kravlös, inkluderande och enkel. Högläsningen är en central del, liksom det gemensamma och personliga samtalet. En utbildad läsledare låter deltagarna förutsättningslöst utforska texten; vilka tankar och känslor den väcker, vilka minnen och livserfarenheter den aktualiserar. Läsledarens uppgift är framför allt att skapa en tillåtande atmosfär, men också att ständigt återvända till texten. I England används metoden i utbildningsväsendet, på alla nivåer. Det har varit framgångsrikt. Shared reading stärker inte bara läsningen, utan låter också barnen bli bättre på att formulera sina tankar, framföra egna åsikter och lyssna på andras. Och framför allt, shared reading väcker läslust.

I Skaraborgs femton kommuner är ett ambitiöst shared reading-projekt inne på sitt tredje år. Bibliotekarier som utbildats till läsledare läser både prosa och poesi med barn och ungdomar mellan fyra till femton år. En del barngrupper kommer till biblioteket, andra får besök i sitt klassrum. Tillsammans läser de högt och

samtalar om allt som texten ger upphov till: rädslor, drömmar, oro, vänskap, kärlek och förtvivlan. Om livet, kort sagt. Pedagoger som deltagit har uttryckt förvåning över barnens engagemang och hur välgörande shared reading är för relationerna i gruppen.

Finns det plats för shared reading i den svenska skolan? Det är en tidskrävande metod. Den förutsätter en utbildad läsledare. Och den kan inte vara betygsgrundande, inriktad som den är på det gemensamma meningsskapandet snarare än individuell prestation. Men vad har vi att förlora? Låt unga människor möta litteraturen på ett personligt sätt! Låt dem få erfara att en bok eller en dikt kan göra livet lättare och rikare att leva! Då finns i alla fall en liten chans att de börjar läsa av egen fri vilja.

Henrik Wig, före detta lärare i svenska och filosofi, författare till den nyutkomna boken "Litteraturens kraft. Erfarenheter av shared reading" på btj förlag.